

... a valóságról és a valószerűről

Tisztában vagyok vele, hogy a lapunk 56. oldalán közölt cikkünk nem fog osztatlan sikert aratni. Főképpen történészolvasóink nehezelésére számítok. Az úgynevezett kontrafaktuális, azaz az igazolt tényekkel ellentétes történeti elemzés létfogósultságát elsősorban ők vonják kétségbe – természeten jól indokolhatóan. Ám én hiszem: „a mi lett volna, ha...?” szemlélet nemcsak tüde kísérő szín lehet a történelem jobbára fakó

vagy sötétbe hajló óriásfreskóján, a képe nemcsak élénkséget vihet, hanem a valóságos, megtörtént történethez is nagy segítséget adhat. Úgy vélem, az 1588-as spanyol–angol tengeri ütközettel foglalkozó két cikkünk meghökkentő erejű bizonyítékkal szolgálhat a váratlan, aki nem számítható szerepéről a történelem alakulásában.

Két szakmailag jegyzett, sok könyvvel, jeles életművel bizonyított történész egy időpillanatig – az Armada pusztulása előtti napig – a szinkronúszók tökéletes összhangjában mozog a tények tengerében: a legteljesebb egyetértésben látták Anglia katasztrófális felkészüléslenségét a háborúra, szörnyű szervezetlenséget és tehetetlen kiszolgáltatottságát. Aztán bekövetkezik a kiszámíthatatlan: a támadók súlyos taktikai hibái miatt és legfőképp a számkra végzetesen szörnyűvé fordult időjárás egyidejűsége már a Legyőzhetetlen Armada, oda a nagy, világhódító terv. Mindez úgy következik be, hogy az angolok az Armada 129 hajójából mindenütt hatot (!) voltak képesek megsemmisíteni. Ez volt tehát a történelmi diadal...

Anne Somerset a Csatornán dühöngő vihar előtti pillanattól veszi kezébe a történelem alakítását. A megbízható történetíró attól kezdve úgy meggy át egy történet frójává, hogy az eseménysorból kizárja a valószerűtlen – ez esetben a valóságot, azaz Dávid diadalát a Góliát fölött. A katolicizmusba visszatért Anglia, az Erzsébet-kor helyébe lépő „Izabella-kor”, az Észak-Amerikát is gyarmatosító Spanyolország képe természetesen vízió, ám olyan fikció, amely hajszál hiján akár valóság is lehetett volna.

Természetesen a történelem csak a megtörténteket keresztül értelmezhető, mint ahogy legtöbbünk a saját életét is a „földön járva” dolgozza fel. Egyéni sorsunkon meditálva azonban többször gondolunk bele azokba az előre nem látott eseményekbe és korántsem a körülmények logikája által kínált döntéseinkbe, amelyek a párválasztástól kezdve munkánkon, pályánkon keresztül egészségünkig egész életünk mérföldköveineké lették. Ezek pedig sok esetben velünk született alkotunk, adottságaink, hosszabb távú érdekeink ellenében tereltek minket a bejárt útra. Amelyek között fölöttébb gyakoriak a tévutak... Érdekes módon a történelmet ritkán szoktuk bevonni ebbe az ugyancsak izgalmas és az ismeretszerzésben – s ami igazán fontos: a nemzeti önismeretben – jól kamatozó felnőtt játékba.

Befejezést hadd idézzék egy igen bőlcs író, André Maurois-t: „Nem létezik egyetlen kitüntetett múlt (...) Csak múltak megszámlálhatatlan sokasága, melyek mindenike egyformán érvényes (...) Az Idő minden egyes pillanatából, higgyük bár mégoly kurtának is, úgy ágaznak szét az események, akár a fa kettéágazó törzsének hajtásai.”

Papp Gábor